

En familiekronike

Det var slet ikke meningen. Han var jo familiens yngste søn. Alligevel blev Hans Dines Schmidt femte generation i familien bag de berømte Christiansfelder Kakkellovne, der er blevet et efterspurgt liebhaverobjekt i millionklassen

Af Tom Okke | Foto Red Star

Det er lige fantastisk, hver gang det sker. Og lige præcis en af grundene til, at han bliver ved. År efter år.

Hans Dines Schmidt smiler alene ved tanken. Han fortæller om en af de gange, han er blevet kaldt ud til et gods, en gård eller endda et slot for at se til en ældre kakkellovn, som trænger til en kærlig hånd. "Og så sker det, at jeg får pillet ovnen fra hinanden. Pludselig kan jeg se dem dér i leret bagpå, selve kaklerne: De mange fingeraftryk. De tilhører som regel min bedstefar, der engang har sat ovnen op på netop dette sted. Det er da helt fantastisk. Tænk at jeg på denne måde kan føre traditionerne videre, for nu er det jo mig, der sidder der og arbejder med ovnen," siger Hans Dines Schmidt.

Den 34-årige ovnsætter er tydeligt stolt, for han har fat i noget, han godt ved, er noget helt særligt. Faktisk er Hans Dines Schmidt den eneste udøvende ovnsætter, der er tilbage i Danmark, og faget er så godt som uddødt herhjemme.

Hans Dines Schmidt har selv været en tur i Tjekkiet for at dygtiggøre sig, men selve håndværket løber i familien, fortæller han, da vi står foran "Kakkellovnshuset" midt i Christiansfelds historiske bymidte i Sønderjylland. Huset er familiens hjem gennem generationer.

"Det er også det eneste røde hus her i Lindegade, hvor alle ejendomme ellers er bygget i gule mursten. Jeg har en teori om, at murstenene er brændt her på stedet eller nede i Brødrehuset," fortæller han og kommer dermed ind på den historie, der har gjort Christiansfeld til kandidat til Unescos verdensarvsliste.

"Det skyldes, at byen på alle måder er unik. Det var medlemmer af Brødremenigheden, der grundlagde Christiansfeld i 1773. Byen er planlagt og bygget efter samme skabelon som den første brødremenighedsby i Herrnhut i Tyskland," forklarer Hans Dines Schmidt og tilføjer, at mange af de nye beboere var dygtige håndværkere, der tog deres evner med op til det sønderjyske.

"En af dem var Abraham Goll, der var leder af menighedens kakkellovnfabrik i Neuwied am Rhein. Det var ham, der startede kakkellovnproduktionen her i byen. De første ni år skete det nede i Brød- >>

Som et kunstværk skaber en Christiansfelder Kakkellovn en unik stemning i ethvert rum, som f.eks. her på Brødremenighedens Hotel.

Det er detaljerne og håndværket bag, der har løftet de originale kakkelovne fra Christiansfeldt op i millionklassen, vurderer ovnsætter Hans Dines Schmidt.

rehuset, men fra 1786 her på matriklen,” siger Hans Dines Schmidt og byder indenfor.

“Nu skal du bare se. Det er jo mit barndomshjem,” siger han og åbner døren ind til stuen, hvor han netop har tændt op i en af de mange ovne, der står side om side.

“Ja, jeg bor her jo ikke længere, så i stedet har jeg indrettet huset som en slags kombineret butik, museum og selvfølgelig værksted,” siger Hans Dines Schmidt, der bruger en stor del af sin tid på at vedligeholde ovnene eller istandsætte ældre eksemplarer.

“De fleste af dem, du ser herinde, er det, vi i dag kalder de klassiske Christiansfelder Kakkelovne. De er udviklet og bygget af min far i perioden fra 1978 til 1997 og er kendetegnet ved, at de alle har støbejernsbund og kakler foroven. Der findes kun godt 400 af dem.”

Hver kakkelovn er et kunstværk

Måske er det en af grundene til, at ovnene i dag er blevet til eftertragtede samlereobjekter, der af mange opfattes som det rene liebhaveri. Prisen for en original Christiansfelder Kakkelovn begynder ved 60.000 kr. og kan løbe helt op i 1,2 mio. kr. for de antikke

modeller. Men, bedyrer Hans Dines Schmidt, så får man også et håndlavet produkt, som der ikke findes magen til.

“Der er ikke to ovne, der er ens. De er alle forskellige med specielle farver og nuancer. Det skyldes som regel måden, kaklerne er brændt på. Det skal også siges, at der er mange forskellige pottemage-re, der har hjulpet min far med at brænde kaklerne, og de er jo alle kunstnere i hver deres ret,” fortæller han med et lille smil på læben.

“Mine forældre derimod var nok mere naive håndværkere end dygtige forretningsfolk. De gik meget op i kvalitet og havde store udgifter forbundet med fremstillingen, men kun en meget lille fortjeneste,” fortæller Hans Dines Schmidt, der erkender, at man heller ikke i dag bliver rig på at være ovnsætter.

“I så fald ville der holde en rød Ferrari derude,” siger han og peger ud på parkeringspladsen foran huset.

“Nej, jeg gør det her, fordi jeg elsker håndværket. Hver dag tænker jeg, at jeg har været heldig, fordi jeg fik lov til at overtage virksomheden,” siger Hans Dines Schmidt.

“Men egentlig var det slet ikke meningen. Jeg er jo >>

BAG OM BRØDRE-MENIGHEDEN

Brødremenigheden er et evangelisk-luthersk kirkesamfund med rødder helt tilbage til 1400-tallet. Det var ikke alene medlemmer af menigheden, der grundlagde Christiansfeldt i 1773, det var også dem, der medbragte en lang række stolte håndværksmæssige traditioner fra Tyskland, som f.eks. fremstilling af tobak, brændevin, bagværk (selvfølgelig honninghjerter) og ikke mindst kakkelovne. Abraham Goll var manden, der i 1786 satte produktionen af kakkelovne i system, og endnu den dag i dag findes der originale ovne fra hans tid. I Christiansfeldt er der i dag kun 130 aktive medlemmer af Brødremenigheden tilbage.

En af de mest sjældne, antikke kachelovne fra Christiansfeld er denne tulipanovn, der er værdisat til 1,2 mio. kr.

Det var Abraham Goll, der bragte håndværkstraditionerne bag kachelovnene til Christiansfeld i 1786.

den yngste af fire brødre, så det var en af de andre, der skulle tage over,” siger han.

“Min ældste bror nåede endda halvvejs igennem sin læretid som pottemager, mens min anden bror blev uddannet ovnsætter i Tyskland,” forklarer han.

Men hvad gik så galt? Hvorfor blev det yngste mand, der skulle føre traditionerne videre?

“Mine brødre valgte faget fra. Sempelthen. Men jeg kunne forstå fascinationen bag håndværket. Jeg var 17 år, da jeg sagde til min far, at jeg ville ind i virksomheden. Men han sagde blot: “Den musik har jeg hørt før ...”

Hans Dines Schmidt stod dog ved sin beslutning, og i en alder af 23 år overtog han virksomheden, der nu kan bryste sig af at være i familiens eje gennem fem generationer.

“Og heldigvis gik det også mine brødre godt. Den ene er i stedet blevet industriel designer og arkitekt, mens den anden er kemiingeniør med hele verden som sin arbejdsplads,” siger Hans Dines Schmidt, der godt ved, at virksomheden nok aldrig kommer til hverken at vokse eller præsentere det ene millionoverskud efter det andet.

“Men det passer mig fint. Nogle gange kan jeg da godt sidde her i pottemagerværkstedet og dagdrømme. Så tænker jeg på, hvordan det ville være, hvis jeg havde en masse folk ansat, der alle lavede kachelovne. Men så slår det mig, at jeg jo bare ville være fanget bag et skrivebord med en masse administration og økonomi. Det er slet ikke mig. Jeg holder af den nære kontakt til kunderne, og så kommer jeg ofte på besøg på interessante steder og møder de mest spændende personer,” siger Hans Dines Schmidt.

“Jeg opfatter mit erhverv som en del af kulturhistorien. Og alene det faktum, at dette sted er skabt til at lave kachelovne, og at det stadig sker i dag, synes jeg er helt fantastisk. Faktisk er kachelovnene det eneste, oprindelige håndværk, der er tilbage fra dengang, Brødremenigheden grundlagde byen. Nå ja, og så præstegerningen.” ●

CHRISTIANSFELDER KAKKELOVNE

De overlever gerne deres ejere. Derfor siger ovnsætter Hans Dines Schmidt ofte, at der er livslang garanti på en Christiansfelder Kachelovn. I hvert fald hvis de gennem årene løbende er blevet vedligeholdt og rensat i ny og næ.

Kachelovne fra Christiansfeld er kendetegnet ved, at de som regel kun behøver at blive tømt for aske én gang om måneden på grund af det generelt lave brændeforbrug. Men de kraftige ovne er også kendte, fordi de gennem flere generationer er blevet flittigt brugt på danske slotte og herregårde. I dag findes der kachelovne fra Christiansfeld på bl.a. Schackenborg Slot, Hindsgavl Slot, Gråsten Slot, Store Frederikslund Gods samt i Den Gamle By i Aarhus.

Farverne gør forskellen

Man kan genkende ovnene på deres ofte meget farverige kakler, der kommer i alle mulige størrelser og modeller. Og hvis man åbner dem, vil man se det særlige, vandrette S-træksystem, der er helt unik for denne type kachelovn. Ifølge Hans Dines Schmidt er det S-træksystemet, der gør, at kachelovnene udnytter energien i træet optimalt. Bruger man f.eks. fem kilo brænde til at tænde op med om morgenen, holder ovnen på varmen i op mod otte-ti timer.

“Så kan man gå på arbejde og stadig komme hjem til en varm stue,” siger Hans Dines Schmidt, hvis familie holder kortene tæt ind til kroppen, når det gælder den særlige teknik, der ligger bag kachelovnene.

“Ja, selve håndværket er kun noget, der går videre ved traditionel overlevering fra mester

til svend,” forklarer Hans Dines Schmidt, der er femte generation i familien bag de specielle Christiansfelder Kachelovne.

Han fortæller, at køberne til de eftertragtede ovne ofte er de samme typer. Det er folk, der sætter pris på håndværket og historien bag.

“De har selvfølgelig også økonomien i orden og kan lide at være uafhængige. Der er mange selvstændige erhvervsdrivende i kundekredsen, og de er vant til at kunne klare sig selv. Måske kan de godt lide tanken om, at hvis alting går ned, så har de stadig en kachelovn, der kan holde familien varm i lang tid – selv med forbavsende lidt brænde,” siger Hans Dines Schmidt og påpeger, at man faktisk får det bedste resultat ved at bruge det billigste træ – nemlig grantræ.

“Med en kachelovn behøver man heller ikke stå og tænde op gang på gang. Det er nok med én gang om dagen. Jeg plejer gerne at sige, at det er ”ovne for de dovne,” siger Hans Dines Schmidt.

I dag står der stadig mange Christiansfelder Kachelovne rundt omkring på danske gårde og godser, men også på Brødremenighedens Hotel i Christiansfeld, hvor 11 originale kachelovne er blevet sat i stand og står klar til brug på værelserne.

“Vi fandt de mange ovne og kakler på Brødremenighedens lager, hvor de lå i tusinde dele. Jeg brugte så et halvt år på at samle dem, så de kunne være klar til genåbningen,” fortæller Hans Dines Schmidt om det historiske hotel, der er blevet totalrenoveret i 2006 bl.a. med hjælp fra Realdania og Augustinusfonden.